

Otázka: Ontologie

Předmět: Společenské vědy, filosofie

Přidal(a): terezava123

Na co se filozofie ptá?

- = nauka usilující o porozumění a pochopení, jejím předmětem jsou obecné a základní problémy, které se týkají člověka, světa a vztahu člověka ke světu a k sobě samému
- Pro filozofické myšlení je charakteristická kritičnost, racionálnost, argumentace a skepse
- Časté otázky - Co je to pravda? Můžeme něco poznat? Co je dobro a zlo?
- Základ filozofické práce spočívá ve vyjasňování pojmů, analýze a tvorbě argumentů a teorií, promyšlení jejich předpokladů, důsledků a vzájemných vztahů

Jak filozofové pracují?

Filozofické metody:

- = postup, pomocí něhož lze dosáhnout předem stanoveného cíle
- Filozofie zkoumá koncepty (pojmy, ideje)
- **Věda x filozofie**
  - Odhalení pravdy x porozumění konceptů
- **Analýza pojmů**
  - Platónovy dialogy
  - Pokusíme se odhalit pravidlo, vymežíme kritéria, vyjmenujeme příklady,
- **Spekulace**
  - Nebereme ohled na to, co víme
  - Dialog, interpretace, introspekce
- **Myšlenkové experimenty**

- Forma spekulace s jasně danými pravidly
- Slouží k představení problému, testování intuicí, kritice nebo podpoře nějakého nápadu

Čemu se věnuje ontologie?

- zabývá se jsoucím jako takovým, kategoriální strukturou reality, jejím počátkem, příčinami a podstatou
- Zabývá se otázkou „Co existuje?“, „Proč vůbec něco existuje?“
- Kromě jsoucna se zaměřuje také problémem mysli a těla, vztahem celku a části, pojmy možnosti a nutnosti a prostoru a času

Jsoucna:

- = vše co má podíl na bytí, tedy co existuje
- Věci můžeme kategorizovat - třídit a seskupovat (Petr a Pavel jsou muži, jsou také lidé, lidé a zvířata jsou živočichové...= jsoucna, nejobecnější pojmy)

Aristoteles - vymyslel systém na vymezení nejvyšší třídy, pomocí nichž můžeme myslet a vypovídat, má 10 kategorií (jsoucno je to, co je)

- Substance (člověk, pes)
- Kvantita (dvoumetrový)
- Kvalita (modré)
- Relace (vyšší)
- Místo (dům, v budově)
- Čas (dnes)
- Poloha (sedí)
- Vlastnictví (majetek, má brnění)
- Činnost (pálí)
- Trpnost (je pálen)
  - Jsoucno musí spadat do z kategorií a zároveň žádné jsoucno nesmí spadat pod více než jednu kategorii
  - Jan Duns Scotus - jsoucno je všechno co je z hlediska logické bezrozpornosti

možné, čemu neodporuje být (Pegas by jím být mohl, ale kulatý čtverec ne)

Kde se nachází podstata?

Idealismus

- filozofické směry, které tvrdí, že všechny materiální věci závisí na duchovním principu nebo existenci materiálních věcí popírají
- Idealismus = všechno má stejnou podstatu **x** německý idealismus = pro každého je podstata jiná

Platon - první představitel idealismu

- rozlišování mezi skutečností (svět idejí) a pouhým zdáním (svět jevů)

George Berkeley - být znamená být vnímám

- svádí k solipsismu (=existuji pouze já sám a všechno ostatní je pouze mojí představou)
- empirismus
- tomu se chtěl vyhnout - co nevnímáme my, vnímá někdo jiný
- co nevnímám já, vnímá Bůh

Immanuel Kant - německý idealismus

- Učení o věcech, o sobě, o fenoménech
- Věc má nějakou podstatu (nějak na nás působí) - samostatná podstata zůstane nepostižená (=podstata je vždy stejná, ale i tak ji každý vnímá jinak) = fenomenologie

Johann Gottlieb Fichte - subjektivní idealismus

- Vnímající subjekt -> objektivní příroda
- Poznání přírody ze svého úsilí, snaží se jí přizpůsobit

Friedrich Wilhelm Joseph Schelling - objektivní idealismus

- Vnímající subjekt <-objektivní příroda
- Příroda mě nutí poznávat

Georg Wilhelm Friedrich Hegel - německý idealismus, monistický idealismus

- dialektická triáda: *teze-antiteze-syntéza* (= impulsem vývoje je spor (antiteze) původního stavu (teze), který v syntéze není zcela zrušen)
- základ skutečnosti - duch

Materialismus

- filozofické směry, které považují za základní princip skutečnosti látku, hmotu a objektivně existující tělesa
- Mechanický materialismus - řídí se zákony mechaniky, ve fyzice platí stejné zákony jako v oblastech jsoucna
- Dialektický materialismus - učení o obecných zákonitostech pohybu a vývoje přírody
- Historický materialismus - výklad vývoje společnosti a dějin

Demokritos - atomista

- Všechno se skládá z atomů -> pohybují se v prázdném prostoru, naráží do sebe, spojují se, a tak vznikají konkrétní věci

Thomas Hobbes - mechanický materialista

- svět je hmotné povahy a myšlení je produktem hmoty, duše jako zvláštní substance neexistuje, víra v boha je plodem lidské fantazie

Karl Marx - materialistický monista

- navázal na Hegelovu dialektickou triádu, ale materialistickým směrem

Paul Henry von Holbach - mechanický materialista

Julien de La Mettrie - mechanický materialista

Naturalismus

- filozofický směr, který tvrdí, že existuje jen to, co můžeme zkoumat pomocí smyslů a rozumu

David Hume - neexistuje nic kromě počtků vnímajícího jedince

Kolik je podstat?

- Jednota a mnohost:
- Jednota je předpokladem mnohosti

Monismus

- označení filozofických názorů, podle kterých jsou všechny věci nebo druhy věcí vysvětlitelné a odůvodnitelné z jednoho principu (nebo na jeden princip redukovatelné)

Parmenidos - radikální monista,

- žádná mnohost, rozmanitost ani změna neexistují
- pro zachování mnohosti je potřeba vývojový princip, který ukáže, jak se mnohost z jednoty rozvíjí

Plotínos - novoplatonismus

- *Emanace* = prvotní podstata je přeplněna bytím natolik, až to zní přetéká a vytváří

vrstvy -> duch, duše, látka

Georg Wilhem Friedrich Hegel - německý idealismus, monistický idealismus

- dialektická triáda: *teze-antiteze-syntéza* (= impulsem vývoje je spor (antiteze) původního stavu (teze), který v syntéze není zcela zrušen)
- základ skutečnosti - duch

Karl Marx - materialistický monista

- Navázal na Hegelovu triádu, ale v materialistickým směru

Herber Spencer - materialistický monista

- Evoluční teorie (Charles Darwin) - chápal evoluci jako princip přechodu od nevymezeného a stejného k vymezenému a různému

Baruch Spinoza - neutrální monista

- Za jednotný základ skutečnosti považuje Boha/přírodu
- Bůh je jedinou substancí, má ale mnoho atributů, které se projevují v modech

Dualismus

- označení filozofického názoru, který se veškerou skutečnost pokouší vyložit pomocí dvou (většinou protikladných) principů

Pluralismus

- označení filozofického názoru, který trvá na mnohosti podstat, odmítá redukovat skutečnost na jeden sjednocující princip
- **Parmenidos**
- **K**
- **Anaxagoras - skupina mladších fyziků**

- **René Descartes - duchovní podstata + hmotná (+ duševní), racionalista**
  - Abychom dokázali existenci světa, musíme dokázat existenci Boha
  - Pravdivý je to, co opravdu zažijeme/ dokážeme
  - Myslím tedy jsem
  - Metodická skepse
- **G. W. Leibniz - idealista/ materialista**
  - Poprvé použil označení pluralismus
  - Monády = základní prvky skutečnosti, jednoduché nedělitelné substance, tzv. silové body tvořící základ materiálních těles
  - každá monáda je v sobě uzavřený celek, každá je jedinečná
- *Zákon o sporu - ze 2 myšlenek musí být alespoň 1 nepravdivá, můžou být ale nepravdivé obě -> záleží na okolnostech*
- *Zákon o vyloučení 3. osoby*
- *Zákon totožnosti*

Co je to mysl?

- Duše = princip života spojovaný s dýcháním

Platon

- Chápal duši jako samopohyb, funguje samostatně -> nesmrtelnost
- Pečuje o vnitřní rovnováhu, je v hlavě
- Inteligence se odvíjela od toho, jak dlouho se nacházela ve světě idejí

3 složky - žádostivá - touha po tělesných rozkoších, v žaludku

- vznětlivá - odvaha, v srdci
- rozumová - schopnost nahlížení do světa idejí, v hlavě

Aristoteles

- Chápal duši jako tvar – tělo živým organismem
- Sídlo duše je v srdci

3 složky (pomohly k popisu forem života)

- vegetativní – rozmnožování a růst, rostliny (má ji všechno živé)
- Senzitivní – dává schopnost tělu smyslového vnímání, zvířata
- racionální – rozumové schopnosti, to co dělá člověka člověkem
  - pojem mysl – až od 17. století
  - mentální stavy – mysl je soubor prožitků, myšlení, pocitů, emocí

René Descartes – metodická skepse = všechno je zpochybnitelný, pouze naše pochybování není možné zpochybnit (protože myslíme)

Internalismus x externalismus

- Internalismus = přesvědčení jsou závislá na vnitřních vlastnostech jedince (co je v jeho hlavě)
- Externalismus = přesvědčení jsou závislá na charakteru vnějšího prostředí (jazyková praxe společenství, jehož jsme součástí).